

VAN YÖRESİNDE 1980-1989 YILLARI ARASINDA GÖRÜLEN BAZI ENFEKSİYON HASTALIKLARIN GENEL ANALİZİ

Zahid Tevfik Ağaoğlu¹

**A General Analysis of Some Infectious Diseases in Van Region, Turkey,
Between 1980 and 1989.**

Summary : *In this study, some infectious diseases reported to the Agricultural Directory of Van are presented in tables examining their distribution according to months, years and quarters.*

Between the years mentioned above, Foot and Mouth disease was observed mostly in cattles and sheep.

It has been noticed that all the infections occurred mostly in Van centre. Its another noticeable event that the infections in cattles occurred generally in March receiving the highest level during summer and decreasing in October.

It has been determined that the Foot and Mouth disease in cattles and sheep occurred mostly in 1985 and Anthrax in 1982.

Pox infection was seen to occur in sheep in 1982, and Black disease and Enterotoxemia in 1980 and 1981.

Özet: *Bu çalışmada 1980-1989 yılları arasında Van Tarım İl Müdürlüğüne intikal eden bazı enfeksiyöz hastalıkların aylara, yıllara ve ilçelere göre dağılımları incelenerek, Tablolar şeklinde sunulmuştur. Söz konusu yıllar arasında sığır ve koyunlarda en fazla Şap hastalığı görülmüştür.*

Sığırlarda bütün enfeksiyonların en fazla Van merkezinde toplandığı dikkati çekmiştir. Ayrıca sığırlarda enfeksiyonların genelde Mart ayında ortaya çıkmaya başlaması, yaz aylarında en yüksek düzeye ulaşarak Ekim ayında azalması dikkat çekici diğer bir husustur.

Sığır ve koyunlarda Şap enfeksiyonu en fazla 1985, Anthrax ise 1982 yılında tesbit edilmiştir.

Koyunlarda Çiçek enfeksiyonuna en fazla 1982, Enfeksiyöz Hepatit ve Enterotoksemi'ye ise 1980 ve 1981 yıllarında rastlanmıştır.

1: Yrd.Doç.Dr. , Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, İç Hastalıkları Bilim Dalı, Van - TÜRKİYE

Giriş

Van ve yöresinde hayvancılığın çok yaygın olduğu bilinmektedir (3). Van'da hayvan hareketi nedeni ile, aşı üretiminin azlığı, yeterli teknik elemanın ve maddi imkanların yetersizliği, geçmişte olduğu gibi bugünde büyük bir sorun oluşturmaktadır. Van'ın coğrafi konum itibariyle transit bölgede bulunması komşu ülkelerin mücadele çalışmalarının etkin olmaması ile ortaya çıkan salgın hastalıklar ancak kısmen önlenbilmektedir (2).Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi henüz çok yeni olmasına rağmen ülke hayvancılığına birçok yönüyle değerli katkılarda bulunmaktadır. Fakültemiz İç Hastalıklar Kliniğine değişik sayılarda bazı enfeksiyöz hastalıklar intikal etmektedir.

Bu araştırma ile Van ve yöresinin hayvancılığımıza katkısı ve alınacak tedbirlere yol göstermesi açısından Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Van Tarım İl Müdürlüğü'nün son on yıllık enfeksiyöz hastalıklarla ilgili raporlarının (4) incelenmesi uygun görülmüştür.

Materyal ve Metot

Bu çalışmanın materyalini, Van ve yöresinde 1980-1989 yılları arasında Koyun ve Sığırlarda görülen bazı önemli enfeksiyöz hastalıkların Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Van Tarım İl müdürlüğü İstatistik şube Müdürlüğünce düzenlenen raporlar teşkil etmiştir (4).

Bulgular

Van ve yöresinde 10 yıllık süre içerisinde (1980-1989) İl Tarım Müdürlüğü İstatistik Şube Müdürlüğü kayıtlarına geçen, sığır ve koyunlarda bazı enfeksiyöz hastalıkların istatistiki işlemlerin (1) ilçelere göre dağılımları Tablo 1 ve 2'de, aylara göre dağılımları ise Tablo 3 ve 4'de yıllara göre dağılımları ise Tablo 5 ve 6'da özetlenmiştir.

Tablo 1 : Sığırlarda Van ve yöresinde 1980 - 1988 yılları arasında görülen bazı enfeksiyöz hastalıkların ilçelere göre dağılımı

	Merkez	Erciş	Gevaş	Gürpınar	Özalp	Çatak	Muradiye	Başkale	Total	%
Şap	H 1542	323	255	227	184	12	139	60	2472	96.753
	S 48067	34416	30433	4887	5457	2800	18008	12930	15698	92.232
Brucella	H 8	-	-	-	-	-	-	-	8	0.282
	S 317	-	-	-	-	-	-	-	317	0.186
Anthrax	H 50	21	-	2	-	-	-	-	73	2.575
	S 7162	2952	-	200	-	-	-	-	10314	6.059
Yanıkara	H 6	-	-	-	5	-	-	-	11	0.388
	S 2291	-	-	-	300	-	-	-	2591	1.522
										Toplam
										2834
										170220

H: Hastalanan Hayvan Sayısı

S: Sirayete maruz kalan hayvan sayısı

Tablo 2 : Koyunlarda Van ve Yöresinde 1980 - 1988 yılları arasında görülen bazı enfeksiyöz hastalıkların ilçelere göre dağılımı

Hastalıklar	Merkez	Erciş	Gevaş	Gürpınar	Özalp	Çatak	Muradiye	Başkale	Total	%
Şap	H	193	288	855	15	-	318	186	3838	48.422
	S	94824	34210	36225	20870	900	47396	68432	510809	37.727
Brucella	H	33	4	19	-	-	-	-	56	0.706
	S	6960	360	10500	-	-	-	-	17820	1.316
Çiçek	H	389	85	1068	477	260	195	337	3221	40.638
	S	114866	15100	155726	83952	64555	56400	74690	661680	48.869
Anthrax	H	87	-	12	-	-	-	-	101	1.274
	S	29432	20200	9000	-	-	-	-	48632	4.330
Enf.Hep	H	63	6	134	115	-	-	-	338	4.264
	S	15630	1000	8500	16350	-	-	-	49260	4.638
Enterotok-semi	H	155	8	73	56	39	-	-	372	4.693
	S	27000	2400	2160	6200	4750	-	-	55760	4.118

H: Hasatalanan Hayvan Sayısı.

S: Sirayete maruz kalan hayvan sayısı

Toplam
7926
1353961

Tablo 3 : Sığırlarda Van ve Yöresinde 1980 - yılları arasında görülen bazı enfeksiyöz hastalıkların aylara göre dağılımı

Hastalıklar		1 Ocak	2 Şubat	3 Mart	4 Nisan	5 Mayıs	6 Haziran	7 Temmuz	8 Ağustos	9 Eylül	10 Ekim	11 Kasım	12 Aralık	Total	%
Şap	H	24	12	101	251	696	498	427	450	35	101	128	19	2742	96.753
	S	3851	1655	8851	12150	33686	25647	17120	24653	9922	2055	4079	3330	156998	92.232
Brucella	H							8						8	0.282
	S								317					317	
Anthrax	H	1		2	7	5	2	4	12	38			2	73	2.575
	S	50		50	350	1700	1300	304	1100	5348			12	10314	6.059
Yanıkara	H	1	1					5		4				11	0.388
	S	891	600					300		800				2591	1.522
														Toplam	
														2934	
														170220	

H: Hastalanan Hayvan Sayısı

S: Sirayete Maruz Kalan Hayvan Sayısı

Tablo 4 : Koyunlarda Van ve Yöresinde 1980 - 1989 yılları arasında görülen bazı enfeksiyöz hastalıkların aylara göre dağılımı Hastalıklar

Hastalıklar	Ocak ¹	Şubat ²	Mart ³	Nisan ⁴	Mayıs ⁵	Haziran ⁶	Temmuz ⁷	Ağustos ⁸	Eylül ⁹	Ekim ¹⁰	Kasım ¹¹	Aralık ¹²	Total	%
Şap	H 13	13	112	472	787	294	515	655	93	600	236	48	3838	48.422
	S	9655	4008	12351	36228	135402	38330	77340	34800	25625	46257	15242	510809	37.727
Brucella	H 4	261	-	22	-	4	-	-	-	-	-	-	56	0.706
	S	4500	10960	-	2000	-	360	-	-	-	-	-	17820	1.316
Çiçek	H 285	416	481	686	406	43	142	167	134	239	68	144	3221	40.638
	S	43118	61254	36075	154022	67228	30440	116750	35787	37672	23695	45799	661680	48.869
Anthrax	H -	-	5	30	7	-	14	-	41	-	-	4	101	1.274
	S -	-	2000	500	4782	3500	9850	4000	27860	-	-	6150	58632	4.264
Entf.Hep	H 43	19	62	15	53	70	5	5	10	17	19	20	338	4.264
	S	3450	4360	5300	6000	8000	1250	3500	1000	2100	3500	8300	4960	3.638
Entero-	H 119	-	67	42	17	26	-	59	3	-	-	39	372	4.4693
toksemi	S	1800	-	3600	6500	2300	4100	6060	1500	-	-	13700	55760	4.11

H: Hastalanan Hayvan Sayısı

S: Sirayete Maruz Kalan Hayvan Sayısı

Toplam
7925

1353961

Tablo 5: Van ve Yöresinde Sığırlarda 1980 - 1989 yılları arasında görülen bazı enfeksiyöz hastalıkların Yıllara göre Göre Dağılımı

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Total	%
Şap												
H	307	161	23	224	336	842	118	376	140	215	2742	96.753
S	12391	17565	2223	45100	21218	27067	4632	19312	2927	4260	156998	92.232
Brucella												
H	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	8	0.282
S	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.186
Antrahax												
H	3	25				16	12	13		73		2.575
S	-	280	6100			212	1048	1070		1604	10314	6.059
Yanıkara												
H	-	-	4		1	5	1				11	0.388
S	-	-	800		891	300	600				2591	1.522

H: Hastalanan Hayvan Sayısı

S: Sirayete Maruz kalan hayvan sayısı

Toplam 2834

170.220

Tablo 6: Van ve Yöresinde Koyunlarda 1980 - 1989 Yılları arasında görülen bazı enfeksiyöz Hastalıkların yıllara göre Dağılımı

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Total	%
Şap	H 125	132	207	91	171	1501	200	711	656	44	3838	48.422
	S 24870	30991	70787	74840	41605	83997	12060	91536	30235	30505	510809	37.727
Brucella	H -	-	-	6	9	-	15	-	26	-	56	0.706
	S 146	196	1106	625	220	189	260	27	3200	341	17820	1.316
Çiçek	H 46300	23740	169277	112312	40323	45460	48319	7100	42802	82900	661680	48.869
	S -	6	40	-	-	16	1	36	-	2	101	1.274
Antherax	H 96	118	5	-	-	15150	15432	500	-	4850	58632	4.330
	S 22400	15950	1250	-	3700	2300	1000	-	70	-	338	4.264
Enf.Hep	H 147	193	5	14	-	13	-	-	160	-	49260	3.638
	S 26810	25000	200	1250	-	2500	-	-	-	-	372	4.693
Enterotoksemi	H -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	S -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55760	4.188

Toplam : 1353961

H: Hastalanan Hayvan Sayısı

S: Sirayete Maruz kalan Hayvan Sayısı

Tartışma ve Sonuç

Tablo 1,3 ve 5 incelenirse, sığırların 10 yıllık süre içerisinde genelde en fazla ap,en az ise Brucella hastalığına yakalandıkları görülmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, sığırlarda bütün enfeksiyonların en fazla Van merkezinde topladığı dikkati çekmektedir. Van merkezini ise Erciş ilçesi izlemektedir.

Tablo 2 incelenirse, koyunlarda Şap, Brucella, Anthrax ve Enterotoksemi enfeksiyonlarına en fazla Van merkezinde Çiçek ve Enfeksiyöz hepatit enfeksiyonlarına ise Gürpınar ilçesinde rastlandığı görülmektedir.

Özellikle Mayıs ayında Şap hastalığına yakalanan sığırların sayısındaki artış belirgindir. Dikkati çeken diğer bir husus; enfeksiyonların genelde Mart ayında ortaya çıkmaya başlaması, yaz aylarında en yüksek düzeye ulaşarak Ekim ayından itibaren azalmasıdır (Tablo 3).

Koyunlarda ise Şap hastalığı genelde Mart ayından itibaren artmaya başlamakta, Mayıs ayında en yüksek düzeye çıkmakta, Kasım ayından sonra azalmaktadır. Yine Brucella Şubat, Çiçek Nisan, Anthrax Eylül, Enf.Hepatit Haziran ve Enterotoksemi Ocak aylarında en yüksek değerlere ulaşmaktadır (Tablo 4).

Tablo 5 ve 6 incelendiğinde sığır ve koyunlarda Şap enfeksiyonuna Sığırlarda en az 1982, koyunlarda ise 1989 yılında rastlanmıştır (Tablo 5 ve 6).

Koyunlarda diğer bazı enfeksiyöz hastalıkların yıllara göre dağılımları incelenirse (Tablo 6), Çiçek enfeksiyonunun en fazla 1982 en az 1987 yıllarında, Enf. hepatit ve enterotoksemimin ise en fazla 1980 ve 1981 yıllarında, ortaya çıktığı görülmektedir.

Sonuç olarak yukarıda adı geçen hastalıkların hangi aylarda, ilçelerde ve hangi düzeylerde ortaya çıktığı gözönüne alınarak gerekli önlemlerin alınmasının faydalı olacağı kanısına varıldı.

KAYNAKLAR

- 1- Arkin, H. and Colton, R.R. (1968): *İstatistik metodlar*. Çeviren: Kendir, H.S., Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- 2- Özbek, O. (1987): *Türkiye'de hayvancılığın problemleri ve kalkandırılması*. Doğu Anadolu Hayvancılık sempozyumu. Fırat Havzası Araştırma Merkezi, Fırat Üniversitesi yayınları 1987.

3- Tarımsal yapı ve üretim. D.İ.E. Ankara 1987.

4. T.C. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı İl Müdürlüğü 1980 -1989 yılları arası kayıtları. Van.